OPENINGSTOESPRAAK D'66 Mr. H,A.P.M.O.van Mierlo

Dames en Heren.

Op 30 April van dit jaar - Nederland had een vrije dag - kwamen 11 mensen hij elkaar in een zaaltje van Krasnapolsky om met gefronste wenkbrauwen van gedachten te wisselen over het kreupele bestaan van het politieke leven in ons land.. Nu - zeven maanden later - zijn vijfhonderd Nederlanders uit alle delen van ons land bij elkaar in een van de grootste congreszalen om dit nietig overleg van de elf af te ronden. In de vaststelling van deze wonderbaarlijke vermenigvuldiging ligt de vreugde besloten, waarmee ik U allen hier hartelijk welkom heet. Voor- allen, die zich in de achter ons liggende periode hebben ingespannen om dit congres mogelijk te maken - en dat zijn er velen onder U - is het een dankbaar en bemoedigend teken dat zovelen hun engagement met de ideeën van D'66 tot uitdrukking brengen in hun aanwezigheid hier,.

Een bijzonder woord van welkom wil ik uitspreken-tot ü dames en heren van de pers, radio en televisie. Uw aanwezigheid in zo grote getale is al even sterkend als de getals-sterkte van de congresgangers, hoewel wij ons bewust zijn dat de somberste drijfveren hieraan ten grondslag kunnen liggen.. Helaas was. het ons om vele organisatorische redenen onmogelijk op dit congres ook niet-leden als toeschouwers uit te nodigen, hoewel daarvoor veel belangstelling was.

Het ontegenzeggelijke nadeel van hun afwezigheid wordt voor ons echter ruimschoots gecompenseerd door presentie, waardoor wij de volledige openheid die wij in het politieke leven nastreven, ook voor dit congres gewaarborgd weten.

Om die reden bent U hartelijk welkom bij de behandeling van alle agendapunten van, dit formatieweekeindes in de plenaire zittingen, in de sectievergaderingen en in de huis-houdelijke vergadering..

Gaarne wil ik thans een verantwoording geven voor de wijze waarop het concept partijprogram tot stand is gekomen. Dit om misverstanden te voorkomen en om ze weg te nemen voor zover ze zijn ontstaan. En dan wil ik in de eerste plaats hier nadrukkelijk verklaren dat het voorstel - zoals u dat is toegezonden - een bestuursvoorstel is in de ledenvergadering van D 66 op 22 oktober jl..- in dat stadium nog slechts bestaande uit de leden van het initiatiefcomité - werd besloten dat het bestuur, zoals zich dat op die vergadering had gevormd, tezijnertijd aan het congres een ontwerp program zou voorleggen, waarin door dat congres alle mogelijke veranderingen zouden kunnen

worden aangebracht..
Op die basis werd eveneens besloten - en dat geheel in overeenstemming met de prioritering in het Appel - dat ter [missing] dit bestuursvoorstel wetenschappelijke commissies zouden worden gevormd - die op alle mogelijke gebieden studie zouden verrichten en daarover rapport zouden uitbrengen aan het bestuur.
Aan de verschillende commissies werd gevraagd

1) Over die punten waarover men een politieke uitspraak wilde, uitvoerige rapporten uit te brengen,
2) korte uittreksels van die rapporten te vervaardigen en
3) voorstellen te doen tot formuleringen van programmapunten.

Onder auspiciën van het bestuur zou dan vervolgens een coördinatiecommissie een ontwerp-program samenstellen dat wil zeggen deze zou een voorlopige keuze maken tussen de naar voren gebrachte punten - deze beoordelen op de politieke implicaties - ze redigeren in een verantwoorde vorm en ze tenslotte voorleggen aan het bestuur, die er de laatste beslissing over zou nemen teneinde de verantwoordelijkheid hiervoor te kunnen dragen.
Aldus is geschied.
De kernen van de meeste commissies hebben zich nog op diezelfde middag van de 22e oktober gevormd en zich daarna uitgebreid met een aantal deskundigen, die zich daarvoor op de adhesiekaart hadden opgegeven. Onder bijzonder moeilijke omstandigheden - men denke alleen al aan het feit dat vele leden van die commissies op grote afstand van elkaar wonen - hebben deze commissies in een zeer korte tijd een uitzonderlijke prestatie geleverd,
Namens het bestuur maar naar mijn vaste overtuiging ook namens u allen wil ik hier onze bewondering uitspreken en onze oprechte dank voor de belangeloosheid, het enthousiasme en de kundigheid, waarmee zij het werk hebben verricht. Voor velen heeft het de opoffering betekend van de weinige vrije tijd, waarover zij normaal beschikken.
Het is aan hén in de eerste plaats te danken dat wij hier in staat zijn om met concrete feiten de aantijging van sommige sceptici te weerleggen, dat D'66 zou bestaan uit een handvol staatsrechtelijk geïnteresseerden, die op alle punten van materieel- politieke aard gedoemd zouden zijn vaag te blijven.
Niettemin willen wij niet verhelen dat ons conceptprogramma nog sporen draagt van de grote tijdnood, waarin wij zijn komen te verkeren. Er zijn nog inderdaad een aantal

punten, waarover wij graag een politieke uitspraak hadden gedaan en waar we niet aan toe zijn gekomen, hetzij omdat we daarover te weinig tot overeenstemming konden komen, hetzij omdat de materie te ingewikkeld was om haar in die korte tijd te doorschouwen.

Een volledig - alle terreinen van het politieke leven be[missing]
lange periode binnen een partij, die haar definitieve structuur gevonden heeft. iedere poging om in deze omstandigheden toch een schijn van volledigheid te forceren zou onwaarachtig-demagogisch en ondemocratisch zijn geweest.
Wat werkelijk van belang is dat zijn de vele punten, waarop het concept-program wel duidelijk is. En deze punten zijn veelal van zulk een importantie dat de partij daarmee onmiskenbaar haar politiek gezicht vertoont en onomwonden duidelijk maakt Eet welke mentaliteit de politieke vraagstukken straks door L'66 zullen worden benaderd. De leemten, die er zijn - en helaas moeten zijn - zullen gaandeweg worden opgevuld in een voortdurende dialoog tussen fractie en partij, maar altijd op basis van die mentaliteit.
Terugkomend op de verantwoordelijkheid van het bestuur voor het concept-programma dat u voor u hebt.
Juist, omdat wij een radicale democratisering van de samenleving in al haar facetten voorop hebben staan, zijn wij van mening geweest dat deze democratisering allereerst moet worden beleefd binnen de partij zelf. Dit betekende voor ons niet alleen dat het congres uiteindelijk over alles in het program zou beslissen, maar ook dat zoveel mogelijk de voorstellen tot de programmapunten van onderop werden geformuleerd. '
Theoretisch zou het mogelijk zijn geweest om alle voorstellen van de verschillende commissies integraal en ongewijzigd aan u voor te leggen. Van het begin af aan zijn wij er echter van overtuigd geweest dat dit een onjuiste gang van zaken zou zijn. Onjuist tegenover de commissies ten opzichte van elkaar - onjuist tegenover de leden van D'66 - onjuist in laatste instantie ook ten opzichte van de kiezers.
Immers een politiek program is méér dan alleen een x aantal punten, die numeratief achter elkaar zijn gezet. Het is een conceptie van met elkaar samenhangende punten, die tezamen een politieke signatuur vertonen. U als leden en congresgangers hebt er recht op te worden geconfronteerd met die signatuur om u erover te kunnen uitspreken. En alleen een bestuur kan de verantwoordelijkheid voor zulk een signatuur dragen.
De oorspronkelijke opzet was dat de coördinatieoommissie of het bestuur - nadat zij de

rapporten van de commissies in handen had gekregen - nog met de verschillende commissies van gedachten zou wisselen, wanneer een bepaald punt naar het oordeel van de coördinatiecommissie wijziging of schrapping behoefde. De leden van de commissies weten beter dan wie ook hoezeer zowel zijzelf als ook de coördinatiecommissie in tijdnood zijn komen te verkeren. Waar het ook maar even mogelijk was, heeft dat overleg plaatsgehad.- Op sommige momenten echter moest noodzakelijkerwijs ad hoe een beslissing worden genomen.-

Het resultaat van deze gang van zaken is thans dat het politiek concept voor het overgrote deel de opvattingen van [missing]

Ie punten ombuiging of schrapping heeft plaatsgehad. Het [missing] ervan [missing] is geschied - dit teleurstellend kan zijn voor enige commissie- leden. Wij zijn echter van mening, dat waar er ook in het huidige concept sprake is van verschil van inzicht tussen commissieleden en bestuur, dit meningsverschil in alle openheid kan worden uitgevochten op dit congres. Ten aanzien van ieder programmapunt zullen straks in de sectievergaderingen alle commissieleden andere congresleden en bestuur in een volkomen gelijkwaardige positie verkeren, zodat ieder amendement - van wie ook afkomstig - gelijke kansen krijgt. Op deze wijze menen wij dat tegelijkertijd de meest democratische en doelmatige gang van zaken gewaarborgd is..

Het congres beslist over alles. Bij alle handelingen, die tot nu toe zijn verricht, heeft bij het initiatiefcomité en later het bestuur deze gedachte voorop gezeten. Dit betekent dat het congres in eerste instantie morgen plenair zal beslissen over de amendementen, die in de sectievergaderingen een meerderheid hebben gekregen. Vervolgens zal het congres een uitspraak moeten doen over het program in zijn geheel, waarbij een meerderheid van 2/3 noodzakelijk zal zijn om het program als aanvaard te beschouwen., Daarna zal het congres besluiten nomen over de kandidaten van bestuur en vergadering en over de kandidatenlijst in zijn geheel.-

Tenslotte zal het congres het belangrijkste besluit van alle nemen, namelijk over de vraag of het uiteindelijk tot stand gekomen program én de definitieve kandidatenlijst tezamen rechtvaardigen dat D’66 aan de verkiezingen zal deelnemen. Weliswaar is dit besluit reeds op 22 oktober genomen door de toenmalige ledenvergadering van D'66, maar voor iedereen is dat besluit tot stand gekomen - en dat is ook op de persconferentie meegedeeld - onder voorbehoud dat de partij erin zou slagen om in die korte tijd een verantwoord program en een aanvaardbare kandidatenlijst samen te stel-

len.
Onze activiteiten deze twee dagen zullen geheel geconcentreerd moeten zijn op het bereiken van dit doel. Evenals in de voorgaande stadia zullen wij dus als werkhypothese op dit congres ervan uitgaan, dat we dat doel zullen bereiken. Of we daar in werkelijkheid in zullen slagen, zal pas beoordeeld kunnen worden aan het einde van dit formatieweek- einde in een aparte stemming , nadat er gestemd is over het program en nadat er gestemd is over de kandidatenlijst. Immers de combinatie van beide zal voor u allen van beslissende betekenis zijn voor de vraag, of het verantwoord is tegenover de kiezer om hem de keuzemogelijkheid van D'66 te bieden.
Dames en Heren. Dit is geen demonstratiecongres, maar een werkcongres, dat tenslotte zal beslissen over het definitieve lot van de beweging, die enige maanden geleden is ontstaan. Wellicht zou het nuttig zijn geweest, wanneer ik u aan het begin hiervan had gesproken over achtergronden en de kleine geschiedenis van D'66, over de politieke situatie in ons land en het groeiend onbehagen ten aanzien van het vastgeroeste partijbestel, over de spreekwoordelijk geworden onduidelijkheid in ons politiek bedrijf en de volstrekte ontoereikendheid van onze staatsrechtelijke regels, over de frustrerende dictatuur van de politieke establishment en de dogmatische en machteloze benadering van de werkelijke vraagstukken van deze tijd. Het zijn precies de zaken, die ons hier bijeen hebben gebracht.
De tijd is echter kort. Ik heb het niet gedaan en daar hoeft u beslist niet om te treuren, want dit zal u aan het eind van deze dag in een aanzienlijk welbespraakter betoog worden voorgehouden door een van onze initiatiefnemers, de Heer Gruyters. Wat ik u echter dringend zou willen vragen dat is, dat u zich tijdens dit hele weekeinde bewust blijft, dat het deze punten zijn, die ons bij elkaar hebben gebracht en niet de positie van onze betalingsbalans of de hoogte van de lonen in het komende jaar. Ook al zijn dat zeer belangrijke zaken, waarmee D'66 zich, evenals andere partijen zal bezig houden, de behartiging daarvan vergt niet in eerste instantie de oprichting van een nieuwe partij.
De behoefte aan een breekijzer teneinde de partijpolitieke situatie in ons land te forceren vraagt daar echter wel om. Daarvoor zal het noodzakelijk zijn een parlementaire aanwezigheid te creeren, die ons in staat zal stellen zowel een electorale bedreiging op te leveren voor de andere partijen als ook de minderheidsgroepen binnen die andere partijen, die in hoofdlijnen onze gedachten delen, te activeren. Geen enkele parlementaire aanwezigheid - ook niet wanneer men in de eerste plaats pressiegroep in

de volksvertegenwoordiging wil zijn - is gerechtvaardigd, wanneer de kiezer niet kan worden duidelijk gemaakt waar hij met óns op materieel politiek gebied aan toe is. Wanneer v/ij ons dit oorzakelijk, maar ook wezenlijk verband tussen doelstelling en partijprogram bewust zijn en van D’66 geen gebouw willen maken, waar zoveel mogelijk politieke stokpaardjes gestald moeten worden dan zal het mogelijk zijn dat vrij in deze tv-ree dagen het recht verwerven om het zo hoognodige breekijzer te hanteren.
Met deze instelling voor ogen verklaar ik het congres voor geopend en draag ik de leiding ervan gaarne over aan de drie congresvoorzitters.
Ik dank u wel.